

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри криміналістики та домедичної підготовки Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Чаплинського Костянтина Олександровича на дисертацію Жука Андрія Андрійовича за темою: «Охорона прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційне дослідження А.А. Жука «Охорона прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою» виконано з надзвичайно актуальної проблематики, яке має важливе значення як для теорії кримінального процесу, так і правозастосовної практики. В умовах військової агресії з боку росії і як наслідок збільшення зусиль щодо розбудови України як правової й незалежної держави з метою інтегрування до Європейського співтовариства, реформування економічної, соціальної й політичної систем суспільства, виняткової політичної обстановки в державі, ускладнення криміногенної ситуації спостерігається зміна структури та характеру злочинності, загальний рівень якої має тенденцію до зростання. Безумовно динамічні зміни у характері злочинної діяльності й умовах боротьби з нею на сьогодні наочно демонструють недостатність старих засобів й методів правової, організаційної, технічної і тактичної протидії злочинним проявам і необхідність їх істотного оновлення, вдосконалення та розвитку.

Однією з причин зростання злочинних проявів є наявність певних прорахунків у реформуванні економічної й соціальної сфер суспільства, кримінального процесуального законодавства, нестабільність у сфері безпеки держави. Законодавець знаходиться в постійному пошуку нових дієвих способів реагування держави і суспільства на кримінальні правопорушення та протидії злочинності, враховуючи певні негативні наслідки неефективності застосування лише традиційного кримінального переслідування і покарання. Безумовно у цій діяльності головне місце приділяється питанням забезпечення основних прав,

свобод і законних інтересів людини. У статті 3 Конституції України закріплено вихідну засаду правової демократичної соціальної держави про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнані в Україні найвищою соціальною цінністю; утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Тобто на державу покладено обов'язок не тільки визнавати, а й гарантувати та забезпечувати дотримання прав людини і громадянина, сприяти їм у реалізації їхніх особистих прав, основні з яких визначено в розділі II Основного Закону, що є одним з аспектів здійснення правоохоронної функції держави.

Цілком можна погодитися з дисертантом, що як фундаментальне право людини право на свободу й особисту недоторканість не є абсолютним і в передбачених законом випадках, для досягнення мети та з огляду на принцип пропорційності, може бути обмежене під час кримінального провадження. Однак таке обмеження, зокрема шляхом застосування тримання під вартою як запобіжного заходу, може бути застосованим лише у випадках, коли іншими запобіжними заходами реалізувати завдання кримінального провадження неможливо. Також слід констатувати, що сфера застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні загалом і тримання під вартою зокрема як найсуворішого з них завжди була й залишається однією з найсуперечливіших і проблемних. Обумовлено це тим, що тримання під вартою супроводжується застосуванням примусу, а отже, має правообмежувальний характер.

Аргументи, викладені дисертантом на обґрунтування актуальності теми (стор. 17-19), переконують у необхідності та вчасності її дослідження.

Проблематику підозрюваного розглянуто в роботах українських вчених-процесуалістів, які присвячені: а) охороні його прав, свобод і законних інтересів у кримінальному провадженні; б) застосуванню заходів забезпечення кримінального провадження; в) процесуальному механізму охорони його прав, свобод і законних інтересів під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Незважаючи на високий рівень наукової розробленості питань охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, досі не сформовано єдиного підходу до тлумачення поняття та сутності

забезпечення прав, свобод особи під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою, чітко не регламентовано єдиний процесуальний механізм дотримання прав підозрюваного під час його застосування. Системного вивчення та нового переосмислення потребує питання забезпечення гарантій захисту прав і законних інтересів підозрюваного під час застосування тримання під вартою. Зважаючи на це, дисертаційне дослідження А.А. Жука є достатньо актуальним і вчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Обраний напрям наукового дослідження А.А. Жука ґрунтується на Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки (постанова загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ (МВС) України від 11 червня 2020 року № 454); Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 рр. (рішення Вченої ради від 21.12.2020 р., протокол № 23).

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 29 вересня 2020 року (протокол № 20) і зареєстровано Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 803, 2020 рік).

Мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження. Дисертантом правильно визначено мету дисертаційного дослідження, яка полягає у розробленні та обґрунтуванні положень теоретичного і практичного спрямування, пов'язаних із визначенням правового змісту охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою, на цій підставі – формулюванні науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій з

удосконалення кримінального процесуального законодавства й практики його застосування в аспекті предмета дослідження.

В цілому, мета дослідження зумовила постановку й вирішення таких **завдань**: 1) з'ясувати стан теоретичної розробленості проблем охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження; 2) окреслити процесуальний статус підозрюваного в кримінальному провадженні; 3) схарактеризувати охорону прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування заходів забезпечення кримінального впровадження; 4) визначити місце та роль запобіжного заходу тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження; 5) висвітлити правовий зміст, поняття та класифікацію кримінальних процесуальних гарантій захисту прав і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою; 6) здійснити класифікацію гарантій прав і свобод підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою в кримінальному провадженні; 7) надати функціональну характеристику процесуальним гарантіям охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного в змагальному кримінальному провадженні; 8) вивчити практику Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою; 9) сформулювати концептуальне бачення ролі прокурора в контексті предмета дослідження; 10) здійснити аналіз судового контролю за дотриманням прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою.

Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначено дисертантом правильно. *Об'єкт дослідження* – суспільні відносини, що складаються у сфері кримінальної процесуальної діяльності під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Предмет дослідження* – охорона прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень

охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою, з огляду на сучасний стан законодавства та правоохоронної діяльності, міжнародні правові стандарти в галузі кримінального судочинства та практику ЄСПЛ. У роботі обґрунтовано низку нових концептуальних положень, висновків і рекомендацій.

Дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні після вступу в дію чинного КПК комплексним монографічним дослідженням теоретико-правових та організаційних засад охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну, зокрема, *вперше*:

- виокремлено п'ять видів засобів забезпечення кримінальних процесуальних гарантій прав підозрюваного під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження, зокрема: а) права підозрюваного, що можуть бути гарантіями інших його прав; б) повноваження слідчого з охорони та захисту прав підозрюваного; в) діяльність захисника й законного представника із забезпечення прав підозрюваного; г) прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва за дотриманням прав підозрюваного; д) судовий контроль за дотриманням прав підозрюваного;

- систематизовано вимоги щодо правомірності обмеження прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою: законність (відповідність обмежень вітчизняним та міжнародним стандартам); процедурність (дотримання правової процедури, що передбачає спосіб дій уповноважених державних органів); забезпеченість (правовий механізм реалізації такого права та гарантії його реалізації);

- сформовано кримінальну процесуальну модель механізму охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою, який містить сукупність правових засобів визначаючих зміст і впливаючих на кримінальні процесуальні відносини під час застосування такого заходу; охорону прав і свобод людини крізь призму

процесуальних гарантій; практику ЄСПЛ; прокурорський нагляд й судовий контроль.

Окрім того, автором *удосконалено*: 1) на підставі сучасного стану законодавства та з метою конкретизації конституційних положень у КПК України сформовано співвідношення понять «охорона прав» і «захист прав» підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою; поняття заходів кримінального процесуального примусу шляхом порівняння та узгодження положень КПК України й іноземного законодавства, а також систему ознак, які відображають їх правовий зміст і дозволяють ці заходи із сукупності інших процесуальних дій; 2) види засобів кримінальних процесуальних гарантій прав підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою, зокрема: за поширеністю (національні, міжнародні); правовим статусом особи; 3) форми й методи прокурорського нагляду під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою, зокрема щодо періодичності та строковості ознайомлення з матеріалами кримінального провадження; 4) норми КПК України з питань: судового контролю за дотриманням прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого в кримінальному провадженні (ст. 22-1); підтвердження повноважень захисника (ст. 50); підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом (ст. 136); постанови про визнання особи як підозрюваного (ст. 276-1); закріплення повноважень слідчого судді під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження (ст. 132-1); порядок розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу (ст. 193).

У дисертації дістали подальшого розвитку:

– наукові підходи до характеристики загальних правил застосування запобіжного заходу тримання під вартою в контексті імплементації у кримінальне процесуальне законодавство міжнародних стандартів захисту прав і свобод людини;

– концептуальні положення щодо реалізації процесуальних гарантій забезпечення прав сторони захисту, зокрема процесуальних гарантій участі захисника в стадії досудового розслідування;

– механізм охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою в контексті прокурорського нагляду та судового контролю.

Враховуючи викладене, слід наголосити, що аналізована дисертація є значущою як з позицій науки, так і з точки зору практичної діяльності щодо охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю, а сформульовані в ньому пропозиції сприяють підвищенню ефективності охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою.

Матеріали та висновки наукового дослідження використовуються у:

– *науково-дослідній роботі* – під час підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, методик правоохоронної діяльності, аналітичних оглядів тощо (акт Національної академії внутрішніх справ від 19 січня 2022 року);

– *законотворчій діяльності* – під час опрацювання проєктів змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України від 12 січня 2022 р. № 22/704-1-15);

– *практичній діяльності* – під час розроблення та вдосконаленні відомчих нормативно-правових актів і методичних рекомендацій з питань охорони прав, свобод та законних інтересів підозрюваного під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження (акти Головного слідчого управління Національної поліції України від 15 грудня 2021 року; Департаменту карного розшуку Національної поліції України від 23 грудня 2021 року);

– *освітньому процесі* – для підготовки лекцій, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінального процесу, а також під

час проведення різних видів занять за відповідною дисципліною в системі підвищення кваліфікації слідчих, прокурорів, суддів й адвокатів (акт Національної академії внутрішніх справ від 10 листопада 2021 року).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначається методологічною основою проведеного дослідження. Спираючись на сучасні погляди щодо пізнання соціальних явищ, дисертант використав низку методів пізнання обраної проблематики (історико-правовий метод, метод системного аналізу, системно-структурний та формально-логічний методи, порівняльно-правовий метод, формально-юридичний метод, структурно-функціональний метод, соціологічний метод, статистичний метод, методи моделювання та прогнозування). Відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, в дисертації зазначено, які саме методи використано під час підготовки кожного з підрозділів дисертації.

Достатній ступінь обґрунтованості та достовірності висновків підтверджується і достатньою **емпіричною базою дослідження**. Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора, МВС України, Національної поліції, Державної судової адміністрації України за 2015–2021 роки, а також матеріали практики ЄСПЛ; результати вивчення 115 кримінальних проваджень за цей період, у яких відбулося порушення прав, свобод й інтересів підозрюваного та було застосовано тримання під вартою; зведені дані анкетування 120 слідчих Національної поліції України, 75 прокурорів, 60 адвокатів, 45 суддів з різних регіонів України. Під час вивчення матеріалів практики і виокремлення ключових аспектів обраної проблеми використано слідчу, прокурорську й адвокатську практику, а також особистий досвід роботи в практичних підрозділах органів досудового розслідування.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки роботи оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях, серед яких: «Актуальні питання криміналістики» (м. Київ, 20 грудня 2019 року); «Актуальні проблеми кримінального права»

(м. Київ, 22 листопада 2019 року); «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 20 листопада 2020 року); «Актуальні питання правового та патріотичного виховання здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану» (м. Київ, 19 травня 2022 року).

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура дисертації відповідає поставленим автором перед собою завданням. Робота відповідає логіці наукового пошуку, зорієнтована на розкриття визначеної мети дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Робота містить анотацію, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що мають десять підрозділів, висновки, список використаних джерел (330 найменувань на 35 сторінках) і дев'ять додатків на 24 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 268 сторінок, обсяг основного тексту дисертації – 194 сторінки.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, окреслено емпіричну базу дослідження, зазначено відомості про апробацію результатів дослідження та практичне значення його результатів, публікації автора та структуру дисертації (стор. 17-26).

У **першому розділі дисертації «Сутність охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою»** автором приділено увагу стану теоретичної розробленості проблем охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження; окреслено процесуальний статус підозрюваного в кримінальному провадженні; розкрито поняття й сутність охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного; визначено місце і роль запобіжного заходу тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження (стор. 27-95).

Заслужують на увагу розроблені автором основні напрями вирішення проблем охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час

застосування заходів забезпечення кримінального провадження, зокрема: а) проблеми охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного в кримінальному провадженні; б) аналіз правозастосовної практики, нормативно-правових актів і літературних джерел комплексного дослідження проблеми застосування ЗЗКП; в) процесуальний механізм охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування ЗЗКП (стор. 29).

Цілком можна погодитися з позицією дисертанта, що однією з основних умов побудови правової держави в Україні є реформування кримінального процесуального законодавства відповідно до положень, що закріплюють зміст презумпції невинуватості й забезпечення доведеності вини з метою посилення захисту основоположних прав і свобод усіх учасників кримінального провадження. Презумпція невинуватості особи, яку підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення, є чи не основною засадою в здійсненні кримінального провадження не лише в Україні, а й інших державах світу.

Позитивне враження справляє і обґрунтування необхідності удосконалення нормативної моделі повідомлення про підозру окремим категоріям осіб, щодо яких здійснюють особливий порядок кримінального провадження, а також наукові підходи щодо механізму реалізації прокурором кримінального процесуального законодавства під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Дисертантом запропоноване авторське поняття кримінального процесуального статусу підозрюваного, згідно з яким це сукупність конституційних і процесуальних прав, а також процесуальних обов'язків, що постають у всіх можливих процесуальних відносинах із державними органами та службовими особами, у процесуальній формі, визначеній кримінальним процесуальним законом.

На підставі узагальнення кримінальних проваджень та результатами опитування виокремлено та узагальнено порушення, що виникають під час роз'яснення прав підозрюваного (стор. 260-262). Зокрема, захисники повідомили, що права підозрюваного їм практично не повідомляли, крім права на захист: 65 % зазначили, що про жодні інші права не повідомляли, 10 % –

права було роз'яснено чітко, 17 % – права зачитували, але не роз'яснювали, і 8 % – надано КПК підозрюваному для самостійного ознайомлення (додаток Д).

Автор доводить, що обрання запобіжного заходу є складною процесуальною діяльністю, що реалізується в декілька етапів, кожен з яких здійснюють у межах відповідної процесуальної форми, а отже, передбачає послідовне виконання певних дій, залучення визначеного кола суб'єктів і документування згідно з вимогами КПК України. Така «забюрократизованість» досліджуваної процедури пов'язана з тим, що застосування запобіжного заходу поєднане з можливістю реалізації суттєвих обмежень прав і свобод особи, щодо якої вирішують відповідне питання.

Виокремлено такі напрями діяльності в межах охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного в кримінальному провадженні: 1) створення умов, необхідних для реалізації прав, дотримання свобод та здійснення законних інтересів; 2) обмеження прав виключно уповноваженими на те суб'єктами, за наявності до того підстав й умов, у передбаченому законом порядку; 3) відшкодування шкоди, завданої порушенням прав, свобод і законних інтересів учасників провадження.

У другому розділі дисертації «Гарантії охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою» розкрито правовий зміст і поняття гарантій прав та свобод підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою; надано класифікацію гарантій прав і свобод підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою в кримінальному провадженні; визначено процесуальні гарантії забезпечення прав, свобод і законних інтересів підозрюваного в змагальному кримінальному провадженні (стор. 98-142).

Наголошено, що одним із завдань кримінального провадження є охорона прав, свобод і законних інтересів його учасників з тим, щоб жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу. Найбільш правообмежувальним заходом процесуального примусу є запобіжний захід у

вигляді тримання під вартою, що обмежує одне із фундаментальних прав людини – право на свободу й особисту недоторканість.

Запропоновано класифікацію юридичних гарантій за різними критеріями: 1) за поширеністю юридичні гарантії прав і свобод підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою слід поділити на: а) національні, передбачені кримінальним процесуальним законодавством України; б) міжнародні, а також ті, що пов'язані з існуванням континентальних систем захисту прав і свобод особи під час застосування заходів забезпечення; 2) за рівнем юридичної сили нормативно-правових актів виокремлюють: а) гарантії, що містяться в міжнародних договорах (міжнародні стандарти прав і свобод особи під час застосування заходів забезпечення); б) конституційні гарантії; в) гарантії, що передбачені КПК України, КК України, Кримінально-виконавчим кодексом України; г) гарантії, що передбачені іншими законами України.

Констатуючи системність гарантій охорони прав і свобод людини, доведено, що всі вони знаходяться в тісному й нерозривному зв'язку та є взаємозалежними і взаємопов'язаними. Зокрема, процесуальні гарантії є реалізацією матеріальних гарантій. Функціонування інституційно-організаційних гарантій ґрунтується на матеріальних і процесуальних та цілком від них залежить. Внутрішньодержавні матеріальні й процесуальні гарантії мають за основу загальновизнані міжнародно-правові гарантії, закріплені у відповідних міжнародно-правових нормах, які стали частиною національного права держави. Галузеві гарантії охоплюють відповідні кожній галузі права матеріальні та процесуальні гарантії. У межах єдиної системи головне призначення кожного із зазначених видів гарантій та їх груп полягає в тому, щоб забезпечити максимально сприятливі умови для реального захисту прав і свобод людини.

Представляє науковий інтерес і класифікація юридичних гарантій прав і свобод підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою в кримінальному провадженні за такими критеріями: 1) за поширеністю: а) національні, передбачені кримінальним процесуальним законодавством

України; б) міжнародні, а також ті, що пов'язані з існуванням континентальних систем захисту прав і свобод особи; 2) залежно від правового статусу особи, щодо якої застосовують запобіжний захід тримання під вартою: а) гарантії особи, що користується загальним правовим статусом; б) гарантії щодо окремої категорії осіб (стор. 120-121).

Дисертант, сформувавши систему та класифікацію гарантій, доводить, що сукупність цих гарантій працюватиме лише в системі, яка є змістом її реалізації, кожен її елемент є невід'ємною частиною та не може реалізовуватися окремо від інших.

У третьому розділі дисертації «Процесуальний механізм охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час запобіжного заходу тримання під вартою» зосереджено увагу на практиці Європейського суду з прав людини під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою та ролі прокурора в механізмі охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою, а також судовому контролю за дотриманням прав, свобод і законних інтересів підозрюваного (стор. 145-200).

Дисертант справедливо наголошує, що євроінтеграційний вектор поступу України зобов'язує не лише встановлення світових стандартів демократичного розвитку, проголошення прав і свобод людини, а й створення системи їх надійної реалізації, охорони та захисту. Останніми роками зміни суспільної свідомості позначилися на вимогах громадян до діяльності держави й насамперед, згідно з Конституцією України, до утвердження та забезпечення їхніх прав і свобод (ч. 2 ст. 3). Нині люди повинні користуватися своїми правами та свободами як у повсякденному житті, так і під час залучення чи допуску до кримінального провадження.

Значну увагу приділено підставам для обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (обґрунтована підозра у вчиненні правопорушення, наявність конкретних фактичних і правових підстав).

Акцентовано увагу на кримінальній процесуальній діяльності прокурора, яка безпосередньо позначається на ефективності реалізації державної політики у

сфері протидії злочинності. Важливе значення має діяльність прокурора під час досудового розслідування, оскільки саме на цій стадії кримінального провадження під керівництвом прокурора здійснюють процесуальні дії, спрямовані на розкриття кримінального правопорушення, збирання доказів причетності конкретної особи до його вчинення та формується база майбутнього публічного обвинувачення.

На підставі узагальнення матеріалів опитування працівників органів прокуратури (стор. 258-259) встановлено, що лише 39 % співробітників прокуратури повідомили, що сучасний стан забезпечення прав підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою відповідає міжнародним стандартам, 31 % респондентів зазначили про належний рівень його застосування, і решта 30 % не змогли відповісти на це запитання (додаток Г).

Наголошено на проблемних питаннях судового контролю за дотриманням прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою.

З метою посилення гарантій охорони прав, свобод й інтересів підозрюваного в кримінальному провадженні загалом і під час застосування ЗЗКП запропоновано внести доповнення до ч. 1 ст. 7 КПК України, зокрема: «15-1) судовий контроль за дотриманням прав, свобод і законних інтересів підозрюваного (обвинуваченого) у кримінальному провадженні». Главу 2 КПК України доповнити ст. 22-1 «Судовий контроль за дотриманням прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого в кримінальному провадженні».

Отже, виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею. Матеріали дисертації достатньо відображені в наукових публікаціях автора. Дисертація підготовлена державною мовою, до її оформлення принципових зауважень у офіційного опонента немає.

В цілому високо оцінюючи дисертаційну роботу А.А. Жука, слід наголосити на деяких дискусійних положеннях, зокрема:

1. В дисертації автор дійшов висновків, що на сьогодні процедура і порядок набуття статусу підозрюваного не є досконалою та потребує пильної уваги з боку як законодавців, так і вчених. Під час прилюдного захисту бажано було б почути у чому саме полягає недосконалість наведених положень.

2. До головних причин недотримання в Україні порядку тримання під вартою в контексті забезпечення права особи на свободу й особисту недоторканість дисертант відносить: недосконалість нормативної регламентації інституту тримання під вартою; помилки і порушення, яких припускаються в правореалізаційній практиці; недостатнє врахування практики Європейського суду з прав людини.

На нашу думку, недотримання або ігнорування практики ЄСПЛ може призвести до певних тактичних помилок й прорахунків у процесуальній діяльності. Зважаючи на це, потребує додаткового обґрунтування теза щодо недостатнього врахування практики ЄСПЛ в частині змістового наповнення загальних міжнародних стандартів.

3. Автором недостатньо уваги приділено питанню співвідношення засади забезпечення права підозрюваного на свободу і особисту недоторканість з іншими засадами кримінального провадження у контексті визначення її місця у системі засад кримінального провадження.

4. В роботі не повною мірою розкрито поняття пропорційності, суспільної необхідності, легітимної мети і легітимних засобів як критеріїв обмеження права на свободу та особисту недоторканість.

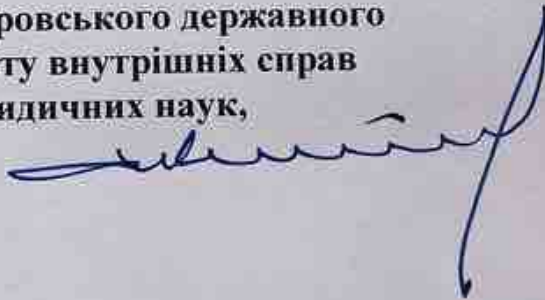
5. На думку опонента, дисертанту необхідно було більше уваги приділити міжнародному досвіду охорони прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Загалом, висловлені зауваження є дискусійними, вони не ставлять під сумнів отримані наукові результати та позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Жука Андрія Андрійовича «Охорона прав, свобод і законних інтересів підозрюваного під час застосування запобіжного заходу тримання під вартою» за змістом та оформленням відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Жук Андрій Андрійович – за результатами позитивного захисту у спеціалізованій вченій раді заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Костянтин ЧАПЛИНСЬКИЙ

Підпис Чаплинського К.О. засвідчую:

Проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений юрист України

Лариса НАЛИВАЙКО